

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1978
FORFATTER:	Nik Nielaen
TITEL:	Små akoler i Kolding
KORT RESUME:	Fra århundredskiftet til 1954

Små skoler i Kolding

af Nik. Nielsen

I januar 1904 kunne Koldings daværende skoleinspektør, N. P. Tradsborg, på en forespørgsel

fra skolekommissionen give følgende svar vedrørende de private skolers elevtal:

Kolding priv. Realskole	164 elever, i u-pligt. alder	116 elever
Døtreskolen af 1881	89 ” ”	68 ”
Frk.'erne Richter & Hansens Sk.	64 ” ”	62 ”
Fru Jessens Skole	30 ” ”	30 ”
Frk. Mau's Skole	37 ” ”	37 ”
Frk A. Jessens Skole	32 ” ”	30 ”
Fru Jørgensens Skole	12 ” ”	5 ”
Sct. Michaels Skole	27 ” ”	27 ”
I alt	455 ” ”	375 ”

Baggrunden for kommissionens forespørgsel var, at et næsten nyt medlem af byrådet, fabrikant Konstantin Hansen, havde vundet gehør for den tanke, at kommunen burde yde tilskud til de private skoler, og dette måtte naturligvis ske på grundlag af skolernes elevtal.

Af de anførte skoler var de to førstnævnte eksamensskoler, sidstnævnte en skole for børn fra den katolske menighed — altså skoler med særlige opgaver eller specielt sigte. De øvrige fem var alle alternativer til den offentlige skole. Man kan i dag undres over tallet — for datiden har det næppe været overraskende højt. Den priv. realskole var således opstået (i 1894) ved sammenlægning af to skoler: Frk. Strårups Institut i Allégade (nu Blæsbjerggade) og en næsten nystartet drengeskole i Låsbygade. Frk.'erne Richter & Hansens Skole var — omkr. århundredskiftet — ligeledes sammenlagt af to skoler, og Døtreskolen af 1881 var faktisk en afløser af Frk. Eline Petersens Institut, der indtil da havde ligget i Østergade.

En særlig kendt skole — ganske vist en art »specialskole« —

var Karl Hansens Skole, der var oprettet i 1880 samtidig med genetableringen af Kolding Latin- og Realskole af en af dennes lærere efter tilskyndelse af rektor Karl Theisen. Det var oprindeligt en 3-klasset skole (for 6-9-årige), der forberedte eleverne til optagelse i latinskolens 3-klassede undskole. Skolen havde i en del år haft tilholdssted i Platangade (nu Vesterbrogade) nr. 1, da den med sine ca. 50 elever i 1901 »indlemmedes« i Kolding Latin- og Realskole med den hidtidige leder, lærer Karl Hansen, som tilsynsførende inspektør. Ved gennemførelsen af 1903-loven blev forberedelsesskolen

gjort 5-klasset, men dens tilhørsforhold til latinskolen fortsatte til 1917, da den af pladmæssige hensyn måtte vige for skolens matemat.- naturvidenskabelige linie. Dens status som en slags »kommunal privatskole« er forklaringen på, at den ikke figurerer i skoleinspektørens ovennævnte liste.

For de fleste af de private skoler gælder, at de var startet »i det små«, ofte i ledernes private stuer, der til formålet udstyredes med egnede møbler, fx. »et langt bord med bænke på begge sider« og de mest nødvendige hjælpemidler, hvorefter de under navn af skole eller institut mod en beskedent betaling tilbød undervisning af børn, som især kom fra hjem, der af en eller anden grund følte sig utrygge ved at sende børnene i de offentlige mastodontskoler, hvoraf der i 1904 var 3 med i alt omkr. 1500 børn.

Lærerkrafterne var naturligvis af forskellig kvalitet — og i hovedsagen bestemmende for den pågældende skoles elevtal — og vel også i reglen for dens levetid. På de fleste skoler undervistes flere årgange sammen, i almindelighed to, tre eller fire. Før 1. verdenskrig — i de små skolers storhedstid — lå elevbetalingen på ca. 2 kr. pr. måned pr. barn — med søskendemoderati-

Elever fra Døtreskolens 4. Klasse 1892-93. (modtaget af frk. H. Utzon).

on. Det kan i den forbindelse nævnes, at betalingen i den offentlige skoles heldagsafdeling, så længe den opretholdtes, var 4,50 kr. og 3,75 kr. pr. kvartal pr. barn alt efter klassetrin og ligeledes med søskendemoderation.

Af de i oversigten nævnte skoler var i 1906 både Frk. A. Jessens og Fru Jørgensens Skole udgået af en tilsvarende oversigt. Andre viste sig at være mere livskraftige. Frk.'erne Richter & Hansens Skole hed oprindelig Frk. Wrigstedes Skole. Det var en pigeskole, og den havde til huse i en lejlighed i portlængen på Staldgården. Omkring århundredskiftet blev den overtaget af frk.'erne Richter og Hansen, som medbragte en del elever fra en skole, som de indtil da havde drevet i Vestergade. Skolen modtog herefter både piger og drenge, vistnok især fra hjem med interesse for Grundtvig-Koldske skoletanker. I 1907 blev skolen overtaget af frk. Ingefrid Skovmand (en søster til Højskolebladets kendte redaktør). Da Staldgården året efter blev taget i brug som remontedepot og lejligheden i portlængen overgik til bolig for ritmesteren, flyttedes skolen til Steemanns gård i Søndergade, hvor den holdtes gående til 1911. Frk. Skovmand fortsatte imidlertid med at undervise enkelte familiers børn i sin private lejlighed i Kralundsgade, hvor hun gennem flere år også modtog børn fra den offentlige skole, som på grund af et eller andet handicap havde behov for særlig omsorg. Først efter besættelsens ophør afsluttedes Frk. Skovmands undervisningsvirksomhed endeligt.

Både Fru Jessens Skole, der lå i Karolinegade, hvor nu »Dropinn« ligger, og som fru Jessen havde overtaget efter en frk. Vestergård engang i 80'erne, og

Elever fra frk. Wrigstedes skole på Staldgården. Fra v.: Thyra Jochumsen, Dorteia Pors. Betty Hansen. Mary Hansen. Magdalene Konstantin-Hansen. M. Ochse. Inger Juhl. Anna Nielsen. Dagmar Thrane. ? . Elvira Schrøder. Agnes Iversen.

Frk. Skovmands skole i Søndergade. Årstal ukendt. Øverst fra v.: Pastor Larsen. Kylie Nielsen. ? . Solvejg Schrøder. Margrethe Eriksen. Ellen Bering. Gerda Jørgensen. Anna Pedesen. ? ? ? Johanne Nielsen. 2. rk.: Søster Larsen. Ingeborg Schrøder. Karen Skytte. Bent K. Hansen. Olav Konstantin-Hansen. frk. Skovmand. Frk. Blicher-Nielsen. Else Thomsen. Frk. Blicher. Skovmand. ? ? Frk. Foss. 3. rk.: ? ? ? Bror til Johanne Nielsen. ? ? Kirstine Christensen. Marie Slott. ? ? Helga Eriksen. Anna Dons. ? ? 4. rk.: ? Johanne Hansen.

Frk. Mau's Skole (på hjørnet af Katrinegade og Zahmsgade) var velrenommerede institutioner med en trofast elevskare. I årene efter 1. verdenskrig fik de imidlertid så hård konkurrence, at de begge måtte give op — hhv. i 1920 og 1922.

Konkurrencen kom bl. a. fra Frk. Theisens Skole, der var begyndt i 1915 med en 1. klasse i tilslutning til en eksisterende børnehave, der lå på hjørnet af Bleggårdsstræde og Vestergade. I hvert af de følgende 4 år udbyg-

gedes skolen med yderligere en klasse, således at den i 1919 fremstod som en 5-klasset skole, der indtog den plads i byens samlede skolebillede, som den i 1917 nedlagte forberedelsesskole ved Almenskolen havde haft. Frk. Theisen var datter af Kolding Latin- og Realskoles første rektor, og det var vistnok efter forslag af rektor Bruun, frk. Theisen havde oprettet sin skole. I 1917 var den flyttet til Platan-gade (Vesterbrogade), hvor tidligere Karl Hansen havde haft

Fru Jessens skole. Antagelig 1914. Karolinegade.

Fru Jessens skole antagelig 1917. Øverst fra v.: Astrid Thuesen. Lejla Jensen. Sigrild Rønning. Agnes Dahl. Emma Lauersen. Frida. frk. Edith Jensen. 2. rk.: Ejnar Nielsen. Børge Guld. Svend Fischer-Nielsen. Vikka Heick. Kirsti Brendholt. Ellen Smith. Eleonora Sørensen. 3. rk.: Viktor Mogensen. Eduard. Hans Kjær. Hans Christian Trane. Ingeborg From. Ella Petersen.

sin forberedelsesskole. Samtidig havde skolen fået inspektør Thau fra Almenskolen som medbestyrer, og antaget navnet Kolding Forberedelsesskole.

Ved genforeningen i 1920 fik inspektør Thau ansættelse i Abenrå, men fortsatte dog stadig som medbestyrer af Forberedelsesskolen. Hans fravær fra skolen gav imidlertid anledning til kritik og efterhånden også en del uro, som frk. Theisen havde svært ved at dæmme op for. En gruppe inden for forældrekredsen sluttede i 1922 op om en ny skole: Forskolen til Kolding højere Almenskole, ledet af lekto-

rerne Bøggild og Galster, og allerede i 1923 overdrog frk. Theisen og inspektør Thau deres skole til den nye forskole, der fik betydelig tilslutning, og som i sin glansperiode kunne notere et samlet elevtal på 140. Senere faldt dog tallet, dels på grund af skolepengene, der naturligvis måtte følge den øvrige prisudvikling, og som i 30'erne godt kunne spille en rolle for visse hjem, dels fordi man efterhånden kom bort fra at betragte folkeskolen som en andenrangsskole. Forskolen ophørte i 1935; den havde i sin forholdsvis korte levetid banet vejen til den lærde

skole for et meget stort antal Koldingbørn.

I nyeste tid har man set en enkelt lille skole dukke op — og ned. I efteråret 1952 anmeldte en kreds af forældre for skolekommissionen, at man havde oprettet en friskole i lejede lokaler Vesterbrogade 5 (I.O.G.T.s bygning). Som foreløbig leder var ansat Poul G. Petersen, der i en kort periode havde haft vikararbejde i folkeskolen. Skolen, der kaldte sig Forældreskolen, startede med 18 elever, der aldersmæssigt spændte over 4 årgange (11-14 år). Ved skoleårets begyndelse to år senere var elevtallet dalet til 15, og aldersspredningen var endnu større. Betingelserne for at opnå statstilskud var således ikke til stede. Efter at have forladt Vesterbrogade og en tid at have haft tilholdssted i Seest benyttede skolen fra november 1953 lokaler i en privat beboelse på Holbergsvej. Her holdtes den gående til jul 1954, da den opløstes og dens 13 elever overflyttedes til byens skoler eller til hjemmeundervisning. Forældreskolen er det foreløbig sidste forsøg på at oprette privat børneskole i Kolding.